

DĖL PRIEŽIŪROS INSTITUCIJOS KOMPETENCIJOS RIBŲ PRAPLĖTIMO

26 straipsnis. 130 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 130 straipsnio 2 dalies 2 punktą ir jį išdėstyti taip:

„2) nurodyti priežiūros institucijai naują darbuotoją, atsakingą už juridinio asmens nemokumo procesų administravimą, ir nurodyti **pagrįstą** tokio keitimo priežastį ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo atsakingo darbuotojo keitimo dienos;“.

2. Papildyti 130 straipsnį 5 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„5. **Nemokumo administratoriaus juridinio asmens darbuotojo, atsakingo už juridinio asmens nemokumo procesų administravimą, keitimas galimas jeigu:**

1) **priežiūros institucija tokio keitimo priežastis pripažįsta svarbiomis ir**

2) **nurodomas atsakingas darbuotojas atitinka Nemokumo administratorių atrankos taisyklėse nustatytas nemokumo administratoriaus juridinio asmens darbuotojui keliamas darbo krūvio ir darbo patirties sąlygas.**“

Aiškinamasis raštas:

JANĮ nustato nemokumo administratoriaus juridinio asmens pareigą informuoti priežiūros instituciją, jei yra keičiamas šio nemokumo administratoriaus konkrečiam bankroto procesui paskirtas atsakingas darbuotojas. Pažymėtina, kad vadovaujantis Nemokumo administratorių atrankos taisyklėmis¹, nemokumo administratoriaus juridinio asmens darbuotojui taikomi reikalavimai siekiant užtikrinti, kad nemokumo administratorių juridinių asmenų paskyrimo administruoti bankroto procesą atveju, toks administratorius negalėtų paskirti konkretaus bankroto proceso administravimui savo darbuotojo neatitinkančio kriterijų pagal kuriuos nemokumo administratoriaus atrankoje buvo paskirtas nemokumo administratorius juridinis asmuo (pvz., nemokumo administratoriaus grupė).

26 straipsnis. 130 straipsnio pakeitimas

1. Pakeisti 130 straipsnio 2 dalies 2 punktą ir jį išdėstyti taip:

„2) nurodyti priežiūros institucijai naują darbuotoją, atsakingą už juridinio asmens nemokumo procesų administravimą, ir nurodyti **pagrįstą** tokio keitimo priežastį ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo atsakingo darbuotojo keitimo dienos;“.

Manome, jog 130 str. keitimo kontekste, 130 str. 1 d. 1 p. daromas pakeitimas, numatantis, jog priežiūros institucijai nemokumo administratorius turėtų pateikti pagrįstą keitimo priežastį, kad priežiūros institucija įgyvendintų savo, kaip priežiūros institucijos, įstatymo nustatytas teises ir užtikrintų, jog nemokumo administratoriai nepiktnaudžiautų savo teisėmis, yra pakankamas.

Dėl siūlymo papildyti 130 str. 5 dalimi žemiau pasisakysime dėl kiekvieno punkto atskirai.

„5. **Nemokumo administratoriaus juridinio asmens darbuotojo, atsakingo už juridinio asmens nemokumo procesų administravimą, keitimas galimas jeigu:**

1) **priežiūros institucija tokio keitimo priežastis pripažįsta svarbiomis ir**

Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas dar 1996 m. balandžio 18 d. nutarime pasisakė, jog „Konstitucijos 46 straipsnio pirmosios dalies nuostatoje „**Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva**“ yra išreikštas šalies

¹ Patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1299 „Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų įstatymo įgyvendinimo“.

*ekonominių pagrindą apibrėžiantis konstitucinis principas. Ūkinės veiklos laisvė reiškia teisę turėti nuosavybę, teisę laisvai pasirinkti darbą ir verslą, gyvenamąją vietą. Ūkinės veiklos laisvė – tai sutarčių laisvė, sąžiningos konkurencijos laisvė, ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumas. **Kitaip sakant, asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva – tai teisinių galimybių visuma, sudaranti prielaidas asmeniui savarankiškai priimti jo ūkinei veiklai reikalingus sprendimus.***“

Pažymėtina, jog vertinat JANĮ nuostatas, matyti, kad priežiūros institucija turi prižiūrėti, ar nemokumo administratoriai vykdydami savo veiklą laikosi įstatymų ir nepiktnaudžiauja teise, o nustačius piktnaudžiavimo, ar įstatymo pažeidimo atvejus turėtų teisę taikyti poveikio priemones.

Siūlomu pakeitimu Priežiūros institucijai suteikiami įgaliojimai kištis į nemokumo procedūros vykdymą – tik jai leidus nemokumo administratorius galėtų keisti įgaliotą asmenį skirtą procedūrai vesti, taigi priežiūros institucijai būtų suteiktos galios ne tik prižiūrėti nemokumo administratoriaus veiklą, tačiau ir aktyviai pačiai dalyvauti veikloje.

Pagal dabar galiojantį įstatyminių reglamentavimą juridinis asmuo įgyvendina savo tikslus ir siekius per savo organus, kurių privalomas yra administracijos vadovas, kuris vadovauja juridinio asmens darbuotojams.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.87 str. nustato juridinio asmens valdymo organo narių (įskaitant bendrovės vadovo) pareigas, kurias pažeidus atsiranda pareiga atlyginti padarytą žalą. Bendrovės vadovas, atlikdamas jam priskirtas pareigas kartu privalo derinti ir bendrovės akcininkų, darbuotojų, kreditorių interesus. Tuo atveju, jeigu bendrovės vadovas ar bendrovės darbuotojai nevykdo arba netinkamai vykdo pareigas tai privalo būti atlyginta tiek žala bendrovei, tiek žala tretiesiems asmenims. Bendrovės vadovas tampa atsakingas ir prieš bendrovės dalyvius ir prieš kreditorius, kadangi būtent jis atsakingas už bendrovės darbo organizavimą, būtent jam paklūsta visi bendrovės darbuotojai.

Siūlomu pakeitimu Priežiūros institucija aktyviai dalyvautų bendrovių valdyme, ji spręstų dėl bendrovės vykdomų nemokumo asmenų galimo keitimo pagrįstumo, taigi išimtinai priklausomai nuo jos vertinimo ir valios būtų keičiamas įgaliotas asmuo vesti tam tikrą procedūrą arba nebūtų. Manytina, jog Priežiūros institucija turėtų prižiūrėti nemokumo administratorių veiklą, o ne aktyviai dalyvauti prižiūrimų asmenų vidinėje veikloje – kaip minėta aukščiau, Konstitucinis teismas 1996 m. balandžio 18 d. nutarime išaiškino, jog valstybė privalo užtikrinti *teisinių galimybių visumą, sudarančią prielaidas asmeniui savarankiškai priimti jo ūkinei veiklai reikalingus sprendimus.*

Toks Priežiūros institucijos galių išplėtimas negalimas ir dėl to, jog Priežiūros institucija negali dalyvauti juridinių nemokumo administratorių veikloje/valdyme, kadangi ji pati prižiūri šių juridinių asmenų veiklą, todėl iš dalies ji prižiūrėtų ir pati save.

Jei įstatymo projekto rengėjai manytų priešingai – jog šios priemonės yra privalomos ir Priežiūros institucijos dalyvavimas yra pateisinamas ir būtinas siekiant užtikrinti tautos gerovę, tada įstatymo rengėjas turėtų numatyti, jog Priežiūros institucija kartu atsako pagal juridinio asmens nemokumo prievoles, jeigu žala tretiesiems asmenims ar juridiniam nemokumo administratoriui buvo padaryta įgalioto asmens, kurį valdymo organai norėjo pakeisti, tačiau Priežiūros institucija to neleido. Akivaizdu, kad žala padaryta juridiniam asmeniui nemokumo administratoriui ar tretiesiems asmenims turi būti atlyginta. Kaip minėta

aukščiau, dažniausiai atsakomybę už padarytą žalą tiek prieš juridinį asmenį, tiek prieš kreditorius neša administracijos vadovas, dėl jam įstatymais sukurtų pareigų ir atsakomybės. Tačiau jei administracijos vadovas negalės atlikti pareigų dėl to, kad Priežiūros institucija dalyvaudama juridinio nemokumo administratoriaus valdyme jam to neleis, tai turi būti paskirstyta ir civilinė atsakomybė tarp subjektų atsakingų už juridinio asmens valdymą.

Apibendrinant, NAR nuomone, Įstatymo rengėjai turėtų atsisakyti ketinimų kištis į privačių įmonių valdymą, riboti privačių įmonių teises, kai toks Priežiūros institucijos kišimasis į įmonių valdymą susijęs ir su jos kaip Priežiūros institucijos interesų konfliktu, o jeigu manytina, kad tai būtina, tai bent jau padalinti civilinės atsakomybės ribas tarp administracijos vadovo ir Priežiūros institucijos dėl jų priimtų sprendimų dalyvaujant įmonės valdyme sukeltų neigiamų pasekmių.

Pastebėtina ir tai, jog vykstant teisminiam nemokumo procesui, nemokumo administratorių skiria teismas, būtent, teismas veda nemokumo bylą, tuo pačiu kartu su kreditoriais prižiūrėdamas ir nemokumo administratoriaus veiklą, jo darbų kokybę. Esant neteisminiam nemokumo procesui, kreditoriai tiek pradeda nemokumo procedūrą, tiek skiria nemokumo administratorių ir prižiūri nemokumo administratoriaus veiklą ir jos kokybę – būtent teismas ir kreditoriai yra asmenys, kurie betarpiškai palaiko santykius su administratoriumi ir kurie stebi administratoriaus veiklą ir vertina jų darbų kokybę. Priežiūros institucija nesigilina į kiekvienos nemokumo procedūros specifiką, nevertina nemokumo administratoriaus veiklos kokybės, o tik per atliekamus eilinius, ar neeilinius patikrinimus žiūri, ar administratorius vykdydamas veiklą nenusižengė galiojantiems įstatymams. Dėl to, labai keista, kodėl **įstatymo rengėjas nori suteikti teisę būtent priežiūros institucijai kištis į privačių įmonių valdymą ir vedamus nemokumo procesus**, kai iš esmės Priežiūros institucija apie procesą ir jo vertinimą kokybiniu matu žino mažiausiai, todėl ir tikslas veikiausiai nėra nemokumo procesų kokybės užtikrinimas, o paprasčiausiai Priežiūros institucijos nepagrįstas galių plėtimas, pažeidžiant tiek ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą tiek administratoriaus nepriklausomo principą.

2) nurodomas atsakingas darbuotojas atitinka Nemokumo administratorių atrankos taisyklėse nustatytas nemokumo administratoriaus juridinio asmens darbuotojui keliamas darbo krūvio ir darbo patirties sąlygas.

JANĮ nustato, **Nemokumo administratorius** – fizinis arba juridinis asmuo, turintis teisę administruoti nemokumo procesus. Akivaizdu, kad įstatymas nustato, jog pats juridinis asmuo yra laikomas nemokumo administratoriumi – ne jo įgaliojtas asmuo.

Asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva – tai teisinių galimybių visuma, sudaranti prielaidas asmeniui savarankiškai priimti jo ūkinei veiklai reikalingus sprendimus (*Konstitucinio Teismo 1996 m. balandžio 18 d., 1999 m. spalio 6 d., 2000 m. vasario 23 d., 2002 m. kovo 14 d., 2004 m. sausio 26 d. nutarimai*). Konstitucinė asmens ūkinės veiklos laisvė sudaro sąlygas įgyvendinti įvairius asmens siekius Pagal Konstituciją asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva yra grindžiamas tautos ūkis, todėl negali būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kuriuo ūkinės veiklos laisvei įgyvendinti būtų sudarytos netinkamos sąlygos. (*Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 6 d., 2002 m. kovo 14 d., 2004 m. sausio 26 d. nutarimai*).

Pagrindinis įmonės veiklos tikslas yra vienoks ar kitoks rezultatas. Kuo efektyviau bus valdomas kiekvienas procesas tuo geresnis bus rezultatas. Kiekvienos organizacijos vadovai

nori, kad jų darbuotojai dirbtų efektyviai, bei savo darbu prisidėtų prie bendrų organizacijos tikslų bei sudaryti darbuotojams sąlygas tobulėti ir įgyvendinti savo tikslus. Pažymėtina, jog atliekant darbą, kai darbuotojo kvalifikacija yra per aukšta, tokiu atveju jis yra demotyvuojamas bei nesiekia geresnių rezultatų.

Nors JANI 84 str. 3 d. nustato pareigą baigti procedūrą per metus laiko, nuo įmonės paskelbimo likviduojama, tačiau visuotinai žinoma, jog nemokumo byla negali būti baigta ir praktikoje nebaigiama, kol įmonė, kuriai iškelta nemokumo byla, dalyvauja kaip atsakovas ar ieškovas teisme kitoje byloje. Taigi, dažnu atveju, jau visoms JANI įtvirtintoms nemokumo procedūroms esant baigtoms, nemokumo procedūra tęsiama dėl nebaigtos civilinės bylos, kuri nagrinėtina apeliacine/kasacine instancija, tačiau pagal siūlomą reglamentavimą tokios nemokumo procedūros vedimui privaloma skirti C kategorijos administratorių, kadangi kažkada įmonė buvo didelė ir jos administravimui buvo būtinas C kategorijos administratorius. Akivaizdu, jog toks procesas nebereikala būtų C lygio administratoriaus, juridiniam asmeniui negalint keisti asmens reikalaujančio atitinkamos kompetencijos, nukenčia įmonės efektyvumas, o asmuo atlikdamas dardą, kuris reikalauja žemesnės kompetencijos yra demotyvuojamas.

Atsižvelgiant į išdėstytą aukščiau, reziumuotina, kad juridinis asmuo yra nemokumo administratorius, turintis savo organizacinį savarankiškumą. Konstitucija saugo ir užtikrina asmens ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą–teisinių galimybių visumą, sudarančią prielaidas asmeniui savarankiškai priimti jo ūkinei veiklai reikalingus sprendimus. Nemokumo administratoriaus darbo kokybę prižiūri nemokumo bylą nagrinėjantis teismas bei kreditoriai. Įstatymo projekto rengėjas nesant tam pagrindo apriboja juridinio asmens organizacinį savarankiškumą, nustatydamas tokį teisinį reguliavimą, kuriuo ūkinės veiklos laisvei įgyvendinti sudaromos netinkamos sąlygos – apribojama juridinio asmens galimybė efektyvinti procesus užtikrinant nemokumo procesų kokybę bei galimybę suteikti kiekvienam darbuotojui darbą reikalaujantį atitinkamos kompetencijos.

Pažymėtina, kad atsakomybę už nemokumo proceso administravimo kokybę prisiima nemokumo administratorius juridinis asmuo – todėl juridiniam asmeniui nemokumo administratoriui turi būti užtikrinta Konstitucijos garantuojama galimybė savarankiškai priimti jo ūkinei veiklai reikalingus sprendimus, o ne riboti jo galimybę efektyvinti procesus juridinį asmenį nemokumo administratorių prilyginant fiziniam asmeniui visiškai apribojant juridinio asmens galimybę savarankiškai priimti sprendimus būtinus jo veiklai efektyvinti bei tapti konkurencingu rinkoje.

Manytina ir siūlytina Įstatymo pakeitimo projekto autoriui nustatyti, jog įgaliotą asmenį administratorius gali keisti gavęs kreditorių susirinkimo pritarimą – nemokumo procesas yra kreditorių procesas, kur kreditoriai gabūs savarankiškai spręsti klausimus dėl atliekamo nemokumo proceso kokybės bei reikalingo asmens tai kokybei užtikrinti. Tokiu būdu būtų užtikrinta tiek procesų kokybė, tiek išsaugotos Konstitucijos garantuojamos vertybės išvengiant nepateisinamo valstybės kišimosi į privačią ūkinę veiklą.